

Н. Ю. Колесниченко

Україна, Одеса, О НУ ім. І. І. Мечникова

**ПРО МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Ріст міжкультурних контактів і розширення сфери соціальної мобільності в умовах глобалізації пред'являють і нові вимоги до іншомовної підготовки студентів — майбутніх учителів німецької мови. Завдання полягає в тому, щоб вони стали конкурентоспроможними й високо компетентними фахівцями системи іншомовної освіти учнів, що вільно володіють німецькою мовою, як цього вимагають європейські критерії. Для досягнення цього європейські експерти, які розробили нову освітню політику в сфері навчання іноземних мов, запропонували стандартизований інструмент, що дозволяє на кожному етапі навчання іноземної мови коротко й інформативно оцінювати рівень її оволодіння. Таким універсальним вимірником іншомовної здатності індивіда є Європейський мовний портфель.

Європейський мовний портфель був розроблений під егідою Ради Європи й почав впроваджуватися в європейських країнах з 1998 р. Не будучи обов'язковим мовним стандартом, Європейський мовний портфель представляє стандартизовану загальноєвропейську систему оцінки рівнів володіння провідними мовними компетенціями. Сьогодні цей стандарт широко затребуваний у Європі, тому що його складовою частиною є «Мовний паспорт» — документ, що підтверджує певний рівень володіння іноземними мовами й необхідний для забезпечення академічної мобільності і при найманні на роботу. В освітній сфері Європейський мовний портфель виступає не тільки як засіб моніторингу й оцінки мовного рівня, але й використовується в навчанні як гнучкий лінгводидактичний інструмент. При цьому всі моделі мовного портфеля побудовані в контексті єдиних загальноєвропейських вимог і є практичною реалізацією документа за назвою: «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою». До складу Європейського мовного портфеля включені дескриптори (від лат. *describo* — описую) мовних компетенцій, що мають рівневий розподіл, який полегшує планування навчальної діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

У наступний час у світовій освітній практиці актуальне завдання розробки професійних стандартів, оскільки показники, що втримуються в них, можуть стати реальними критеріями для системи керування якістю іншомовної освіти. У рамках Копенгагенського процесу здійснюється розробка єдиної Європейської системи кваліфікацій і відповідно трьом циклам вищої освіти вже сформульовані рівні кваліфікацій і схвалений стандарт EUROPASS, що дозволяє громадянам одержати чіткі вистави про результати свого навчання в конкретному навчальному закладі.

Призначені для системи вищої професійної освіти європейські моделі мовного портфеля крім загальномовних дескрипторів містять також дескриптори професійно-мовленнєвих компетенцій, оволодіння якими дає можливість реалізувати мету навчання іноземної мови відповідно до сучасних професійних вимог. Однак з урахуванням реалій вітчизняної вищої освіти зарубіжні моделі вимагають певного коректування. Із впровадженням мовного портфеля в Україні пов'язано ряд проблем. По-перше, відсутність достатнього методичного й технологічного забезпечення Європейського мовного портфеля, нерозробленість системи підсумкового контролю, недостатня сформованість у студентів навичок самооцінки й самостійної роботи, складність організації індивідуальної роботи з технології мовного портфеля у зв'язку з обмеженою кількістю годин іноземної мови в навчальних планах ВНЗ, відсутність сучасних базових on-line версій мовного портфеля. По-друге, відсутність соціального замовлення з боку вітчизняних роботодавців і недостатня затребуваність даного мовного стандарту в українській вищій школі. Стримуючим фактором є також погане технологічне забезпечення Європейського мовного портфеля у ВНЗ, що обумовлене відсутністю відповідних практико-орієнтованих моделей мовного портфеля, адекватних цілям підготовки фахівців і орієнтованих на вітчизняний ринок праці.

На наш погляд, в умовах багаторівневої освіти необхідно створити систему оцінки професійно-мовленнєвих компетенцій для окремих спеціальностей. Це пов'язане з тим, що загальноєвропейська шкала визначає лише рівневі рамки, що обмежують область вираження іншомовних компетенцій окремими аспектами мовленнєвої діяльності (читання, діалогічна й монологічна мова, письмо), у той час як у національній вузівській практиці виникають завдання визначення рівнів професійно-мовних компетенцій по конкретних спеціальностях

для різних етапів навчання (бакалаврат, магістратура, аспірантура, елективні курси).

Серед проблем суб'єктивного характеру, пов'язаних із впровадженням мовного портфеля у вітчизняних ВНЗ, можна виділити наступні:

- наявність у викладачів стереотипів традиційного професійно-педагогічного мислення, що перешкоджають прийняттю нової освітньої реальності й необхідності перебудови традиційної системи викладання іноземної мови у вищій школі;

- негативне ставлення до мовного портфеля певної категорії викладачів, обумовлене незрозумінням сутності даного лінгводидактичного феномена;

- особистісно зумовлені симпатії й антипатії студентів до конкретних форм роботи з мовним портфелем (перевага електронного чи паперового формату, того або іншого блоку або моделі мовного портфеля й ін.);

- суб'єктивність самооцінки студентами власних іншомовних умінь і навичок, оскільки бажаючі визначити свій рівень не мають умінь оцінювати себе самостійно, і проведена ними самооцінка досить умовна й може як занижити, так і завищити реальний рівень [1].

Як показує британський досвід апробації Європейського мовного портфеля [2], виходом з цієї складної ситуації може стати створення методичних рекомендацій з розвитку навичок самооцінки на основі технології мовного портфеля й цілеспрямоване формування відповідних компетенцій у студентській аудиторії. Технології мовного портфеля надають широкі можливості для оптимізації процесу іншомовної підготовки у виші, забезпечуючи умови для рефлексії й автономії в навчанні мови, проектування індивідуальних освітніх траєкторій студентів і створення ефективної системи моніторингу й оцінки. Однак, як засвідчує наш

педагогічний досвід, для повноцінної реалізації означеної загальноєвропейської технології необхідне виконання наступних вимог, а саме:

- для того щоб європейський мовний портфель служив реальним засобом втілення міжпредметних зв'язків і інструментом формування ключових професійно-мовленнєвих компетенцій студентів, необхідно розв'язати питання про організацію інтегративної роботи кафедр іноземних мов з кафедрами спеціалізації (педагогіки, зарубіжної літератури, російської і світової літератури), що створить умови для взаємозбагачення окремих навчальних дисциплін й забезпечення належної професійно-педагогічної та лінгводидактичної підготовки майбутніх викладачів іноземної й зокрема, німецької мови;

- необхідне створення професійно-орієнтованих моделей мовного портфеля для конкретних спеціальностей на основі компетентнісного підходу й принципів прагматичної дидактики, чому сприятимуть інтегративні вузівські, факультетські і кафедральні електронні банки даних, а також анкетування й інтерв'ювання викладачів і студентів, вивчення зарубіжного й вітчизняного досвіду застосування портфельних методів навчання й оцінки;

- оскільки Європейський мовний портфель не одержав належного офіційного статусу освітнього стандарту в українській вищій школі, що, безумовно, знижує ефективність його використання, то необхідна розробка критеріїв оцінки професійно-мовних компетенцій студентів з урахуванням їхнього фаху, спеціалізації професійно-педагогічної діяльності та умов ступеневої освіти (бакалаврат-магістратура).

Отже, виконання цих вимог допоможе уникнути складностей, пов'язаних з практичним втіленням євростандарту в навчанні іноземних мов конкурентоспроможних фахівців, а особливо майбутніх викладачів іноземних мов, які повинні не тільки демонструвати найвищі рівні володіння

різними видами іншомовної мовленнєвої діяльності, але й у власній педагогічній практиці впроваджувати технологію європейського мовного портфеля впродовж організації шкільної іншомовної освіти учнів.

Література

1. Галъскова Н. Д. Мовний портфель як інструмент оцінки й самооцінки учнів в області вивчення іноземних мов /Н.Д. Галъскова //Іноземні мови в школі. —2000. —№ 5. - С. 6-11.
2. *Using Self-Assessment in the Classroom. Rationale and Suggested Techniques* / by C. Coombe / «English». —№ 10, 2003. — P. 7-15. <http://www.english-zone.com/teach>